

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2026-27

26/11/2025

Cefndir i osod y gyllideb

Mae'r papur hwn yn darparu tystiolaeth i'r Pwyllgor yn ymwneud â chynigion gwario mewn perthynas â chyllidebau'r portffolio Materion Gwledig a Swyddfa'r Prif Filfeddyg yn y Prif Grŵp Gwariant Newid Hinsawdd a Materion Gwledig, fel yr amlinellir yn y Gyllideb Ddrafft a gyhoeddwyd ar 14 Hydref 2025 a cham 2, 3 Tachwedd 2025.

Mae Atodiad A yn darparu dadansoddiad o ffigurau perthnasol y Gyllideb Ddrafft yn ôl Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb.

Cynnwys

2.	Dyraniadau'r Gyllideb Materion Gwledig	4
3.	Meysydd polisi penodol	14
4.	Deddfwriaeth	21
5.	Goruchwyllo polisi'r ffin	23
6.	Atodiad A Dadansoddiad manwl o'r Camau Gweithredu yn ôl gweithgaredd Llinell Wariant yn y Gyllideb.....	24
	2816 - Strategaeth a Chysylltiadau Llywodraeth	25
	2860 - Polisi a Thystiolaeth, Cyflawni ac Ymgysylltu Amaethyddiaeth	26
	2792 - Cymorth ar gyfer Amaethyddiaeth	27
	2789 - Rural Payments ICT	29
	2790 - RPW Administration	29
	2870 - Pysgodfeydd	30
	2970 - Hyrwyddo Datblygiad Bwyd a Diwydiant Cymru	31
	2270 - Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid	32
	2271 - Yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion	32
	2272 - Costau a Derbyniadau Taliadau Lladd oherwydd TB	34
	2273 - Dileu TB	34
	3730 – Rheolaethau'r Ffin	35
7.	Atodiad B: Dadansoddiad manwl o ddyraniadau Cyllideb Ddrafft 2026-27 ar lefel Llinell Wariant yn y Gyllideb.....	36

2. Dyraniadau'r Gyllideb Materion Gwledig

Crynodeb o Newidiadau i Gyllideb 2026-27

1. Y Gyllideb Ddrafft yw man cychwyn proses cyllideb Llywodraeth Cymru – nid diwedd y broses. Mae Cyllideb Ddrafft 2026-27 wedi'i hadeiladu ar sylfeini cadarn cyllideb y llynedd, a oedd yn cynnwys gwerth £1.6 biliwn o ymrwymadau gwario newydd, gan alluogi gwasanaethau cyhoeddus i ddechrau cynllunio ar gyfer blwyddyn ariannol 2026-27. Mae'n dyrannu gwerth £1.6 biliwn o ymrwymadau gwario newydd, gan adael hyblygrwydd ar gyfer buddsoddiad pellach ym mlaenoriaethau Cymru erbyn y Gyllideb Derfynol ym mis Ionawr. Ein huchelgais yw sicrhau Cyllideb Derfynol sy'n defnyddio'r holl adnoddau sydd ar gael i ni ar gyfer 2026-27. Mae'r llywodraeth yn awyddus o hyd i gydweithio â phleidiau eraill y Senedd i gytuno ar gyllideb, gan bwysleisio ein cydgyfrifoldeb i basio cyllideb sydd o fudd i ddinasyddion Cymru.
2. Mae'r tablau isod yn darparu trosolwg o'r cynlluniau sydd wedi'u crynhoi ar lefel uchel yn ôl maes busnes ar gyfer y portffolio Materion Gwledig a Ffiniau a gyhoeddwyd yng Nghyllideb Ddrafft 2026-27 ar 3 Tachwedd 2025.
3. Cyhoeddwyd dyraniad ychwanegol gan Lywodraeth y DU gwerth £18m dros 12 mlynedd, yn dilyn cyhoeddi'r Gyllideb Ddrafft, o ganlyniad i setliad **cronfa Pysgodfeydd a Thwf Arfordirol** o fis Mai 2025. Bydd yr holl gynigion gwariant newydd yn cael eu hystyried wrth baratoi'r Gyllideb Derfynol, gan sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu gwneud mor agos â phosibl i'r rhai sy'n cael eu heffeithio, gan gefnogi blaenoriaethau lleol a thwf cynaliadwy.

Adnodd

4. Mae dyraniad y gyllideb adnoddau wedi cynyddu o gyllideb derfynol ailddatganedig 25-26 gan £7.561m i £369.180m. Mae cyfanswm y gyllideb adnoddau wedi'i grynhoi yn Nhabl 1 isod.

Cyfalaf

5. Mae dyraniad y gyllideb gyfalaf gwerth £109.770m yn cynnwys £28.984m o gyllid wedi'i glustnodi wedi'i ddarparu gan Drysorlys Ei Fawrhydi ar gyfer Safleoedd Rheolaethau'r Ffin. Mae cymhariaeth gyfatebol nad yw'n cynnwys cyllidebau Rheolaethau'r Ffin yn dangos cynnydd o £1.584m i'r gyllideb Materion Gwledig o'i gymharu â 2025-26. Mae cyfanswm y gyllideb gyfalaf wedi'i grynhoi yn Nhabl 2 isod.

Tabl 1 : Crynodeb o'r Gyllideb Adnoddau

Trosolwg o'r Gyllideb Adnoddau Materion Gwledig			£'000			
Cam Gweithredu	Rhif BEL	Disgrifiad o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Derfynol Ailddatgannedig 2026-27	Newid	Cyllideb Ddrafft 2026-27 Hyd-25	% Newid
Tystiolaeth Strategol, Monitro a Chysylltiadau Rhynglywodraethol	2816	Strategaeth a Chysylltiadau Llywodraeth	2,639	53	2,692	2%
Datblygu a Chyflawni Polisi, Rhaglenni a Buddsoddiad Cyffredinol mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	2829	Strategaeth Amaethyddiaeth	500	(500)	6,631	2%
	2860	Polisi a Thystiolaeth, Cyflawni ac Ymgysylltu Amaethyddiaeth	6,291	340		
	2792	Cymorth Amaethyddiaeth	0	295,593	295,593	2%
	2787	Cynllun y Taliad Sylfaenol	238,000	(238,000)		
	2833	Cynlluniau Buddsoddi Gwledig	50,297	(50,297)		
	2949	Cynllun Datblygu Gwledig 2014-20	1,500	(1,500)	4,187	2%
	2790	Gweinyddiaeth Taliadau Gwledig Cymru	3,811	376		
	2870	Pysgodfeydd	3,605	72	3,677	2%
	2970	Hyrwyddo Datblygiad Bwyd a Diwydiant Cymru	5,363	107	5,470	2%
Cefnogi a Chyflwyno'r Rhaglen / Strategaeth Iechyd a Lles Anifeiliaid	2270	Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid	1,910	38	1,948	2%
Rheoli a Chyflwyno Rhaglenni i Ddileu TB a Chlefydau Endemig Eraill	2271	Yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion	20,300	406	20,706	2%
	2272	Taliadau Costau a Derbynebaw Lladd TB	14,312	286	14,598	2%
	2273	Dileu TB	9,321	186	9,507	2%
Rheolaethau'r Ffin	3730	Rheolaethau'r Ffin	3,770	401	4,171	11%
CYFANSWM Adnoddau - Bron yn Arian Parod			361,619	7,561	369,180	2%

Tabl 2: Crynodeb o'r Gyllideb Gyfalaf

Trosolwg o'r Gyllideb Gyfalaf Materion Gwledig			£'000			
Cam Gweithredu	Rhif BEL	Disgrifiad o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Derfynol Ailddatganedig 2026-27	Newid	Cyllideb Ddrafft 2026-27 Hyd-25	% Newid
Datblygu a Chyflawni Polisi, Rhaglenni a Buddsoddiad Cyffredinol mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	2860	Polisi a Thystiolaeth, Cyflawni ac Ymgysylltu Amaethyddiaeth	3,050	61	3,111	2%
	2792	Cymorth Amaethyddiaeth	66,952	1,339	68,291	2%
	2833	Cynlluniau Buddsoddi Gwledig	0			
	2789	TGCh Taliadau Gwledig	8,200	164	8,364	2%
	2870	Pysgodfeydd	1,000	20	1,020	2%
Rheolaethau'r Ffin	3730	Rheolaethau'r Ffin	0	28,984	28,984	Wedi'i glustnodi
CYFANSWM Cyfalaf			79,202	30,568	109,770	2%

*28.984m o gyllid wedi'i glustnodi gan Drysorlys Ei Fawrhdy ar gyfer Safleoedd Rheolaethau'r Ffin.

Blaenoriaethu'r Gyllideb

6. Fy nod yw sicrhau bod ein hadnoddau naturiol yn cael eu rheoli'n gynaliadwy. Er mwyn cyflawni hyn, mae'r gyllideb yn caniatáu i mi roi camau gweithredu ar waith ar gyfer y blaenoriaethau canlynol:
- Creu dyfodol cynaliadwy ar gyfer bwyd, pysgodfeydd a ffermio Cymru.
 - Mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd er mwyn creu dyfodol tecach, mwy diogel a swyddi gwyrdd diogel.
 - Cymryd camau i ddiogelu ac adfer natur yng Nghymru ac i gysylltu pobl â'r byd naturiol.
 - Gwellu iechyd a llesiant ein cymunedau trwy leihau gwastraff a llygredd, a defnyddio prosesau rheoleiddio i sbarduno arloesedd, creu marchnadoedd a chadw pobl yn ddiogel.

- **Gwella iechyd a lles anifeiliaid.**

7. Yn y gyllideb hon rwyf wedi blaenoriaethu cymorth i'r sector amaethyddiaeth, er mwyn helpu i lansio'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn 2026 drwy gynnal cyllideb o £238 miliwn ar gyfer yr Haenau Cyffredinol yn 2026. Y nod yw annog cynifer o ffermwyr â phosibl i gymryd rhan yn y Cynllun, er mwyn iddynt ddechrau mwynhau'r manteision cyn gynted â phosibl. Bydd Cyfnod Pontio a Chynllun y Taliad Sylfaenol ar gael i'r rhai nad ydynt yn cymryd rhan yn y Cynllun Ffermio Cynaliadwy, er y bydd yn cael ei leihau 40% y flwyddyn nesaf. Rwyf wedi ymrwymo i barhau i ddarparu'r cymorth ariannol hwn i ffermwyr gan eu bod wrth galon cymunedau ledled Cymru ac rydym yn cydnabod bod y sector amaethyddol yn wynebu newidiadau mawr.
8. Hefyd, rwy'n darparu cyllid refeniw a chyfalaf gwerth o leiaf £102m er mwyn helpu ffermwyr i wella perfformiad amgylcheddol ac ariannol eu busnesau yn ystod y cyfnod cyn, ac yn ystod, cyflwyno haenau opsiynol a chydweithredol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy a'r cynlluniau Cyfnod Paratoi sy'n cael eu disgrifio yn ddiweddarach yn y papur tystiolaeth hwn.

Y dull o osod y Gyllideb ar gyfer 2026-27 ac asesu effeithiau

9. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn parhau i fod yn gonglfaen Llywodraeth Cymru wrth gynllunio cyllidebau, gan sicrhau bod penderfyniadau sy'n cael eu gwneud yng Nghyllideb Ddrafft 2026–27 yn adlewyrchu agweddau hirdymor, atal a chydweithredu ar draws sectorau.
10. Mae'r Gyllideb Ddrafft hon yn dangos ymrwymiad clir i'r pum ffordd o weithio a amlinellir yn y Ddeddf—yn enwedig drwy ymgysylltiad parhaus â rhanddeiliaid, gan gynnwys Comisiynwyr Cymru, y Cyngor Partneriaeth Gymdeithasol, y Grŵp Cyngori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb, Llywodraeth Leol a'r sector gwirfoddol.
11. Mae fy ngwaith yn paratoi'r gyllideb ddrafft yn dangos sut rwyf wedi ceisio adlewyrchu fframwaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a'r amcanion Rheoli Tir yn Gynaliadwy yn Neddf Amaethyddiaeth (Cymru) wrth osod ein blaenoriaethau gwariant. Rydym wedi adolygu tueddiadau presennol a rhagamcanion y dyfodol a'u heffeithiau posibl yn y tymor byr, y tymor canolig a'r hirdymor. Rydym wedi gwneud hyn er mwyn sicrhau, cyn belled ag y bo modd, nad yw ymatebion tymor byr yn cael effeithiau niweidiol mwy hirdymor.
12. Bydd angen i'r holl gyllid ar gyfer datblygu gwledig gyd-fynd â'r amcanion Rheoli Tir yn Gynaliadwy a'n blaenoriaethau ar gyfer rheoli adnoddau naturiol yn

gynaliadwy. Mae'r blaenoriaethau hyn yn seiliedig ar sut mae adnoddau naturiol yn gallu cefnogi ein nodau llesiant a mynd i'r afael â'r risgiau i'r amgylchedd a'r manteision cymdeithasol ac economaidd sy'n deillio ohonynt.

13. Rwyf wedi cyhoeddi'r holl dystiolaeth sy'n cefnogi fy mhenderfyniad yn ymwneud â'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy ar wefan Llywodraeth Cymru, gan gynnwys y dadansoddiad economaidd. Mae'r dystiolaeth hon yn gynhwysfawr ac mae'n cwmpasu canlyniadau economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol posibl y Cynllun. Mae'r dystiolaeth yn cynnwys yr Achos Busnes, Asesiad Effaith Integredig a dadansoddiad economaidd wedi'i ddiweddarau.
14. Mae'r dadansoddiad economaidd yn adroddiad annibynnol gan gonsortium dan arweiniad ADAS. Mae'r adroddiad yn modelu amcangyfrif o effaith y Cynllun Ffermio Cynaliadwy terfynol a lansiws ym mis Gorffennaf 2025, gan gynnwys cyfraddau'r taliadau terfynol. Nod y gwaith hwn yw modelu senarios yn hytrach na rhagfynegi beth fydd yn digwydd. Nid yw'n ddadansoddiad pendant.

Asesiad o Gydraddoldeb, Cynaliadwyedd, y Gymraeg a Hawliau Plant

15. Mae canlyniadau'r asesiadau effaith yn dangos nad oes unrhyw effeithiau anghymesur ar y grwpiau a nodwyd oherwydd y penderfyniadau cyllidebol hyn. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yma: **Cynllun Ffermio Cynaliadwy: asesiad effaith integredig | LLYW. CYMRU.**

Goblygiadau costau byw uwch

16. Mae cynnydd chwyddiannol wedi'i gymhwyso i bob Prif Grŵp Gwariant, gan gynnwys Newid Hinsawdd a Materion Gwledig er mwyn sicrhau y bydd pob rhan o Lywodraeth Cymru yn dechrau 2026-27 gydag o leiaf yr un lefel o gyllid mewn termau real ag y dyrannwyd iddynt eleni (2025-26). Mae'r rhan fwyaf o Linellau Gwariant yn y Gyllideb sy'n destun craffu gan y pwyllgor hwn wedi gweld cynnydd o 2% yn eu cyllidebau Refeniw a Chyfalaf.
17. Wrth gyfrifo'r cynnydd mewn chwyddiant, rydym wedi adlewyrchu rhagolygon chwyddiant mis Mawrth 2025 y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol ar gyfer 2026-27.
18. Hefyd, rydym wedi ystyried rhagolygon twf cyflog y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol ym mis Mawrth ar gyfer 2026-27, sef 2.2%.
19. Bydd y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol yn cyhoeddi rhagolygon diwygiedig ar gyfer 2026-27 ochr yn ochr â Chyllideb Hydref Llywodraeth y DU ar 26

Tachwedd. Byddwn yn ystyried effaith unrhyw newidiadau yn ofalus ac yn gwneud darpariaeth ychwanegol os oes angen.

Pontio'r UE yn dilyn ymadawiad y DU o'r UE

20. Mae ymadawiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd yn parhau i effeithio ar Gymru, gan arwain at feysydd gwaith newydd hanfodol i Lywodraeth Cymru. Roedd rhai o'r meysydd gwaith hyn i'w disgwyl, fel paratoi ein ffiniau, ond nid yw effaith newidiadau eraill ar draws y portffolio yn hollol glir eto. Mae'r cyd-destun yn parhau i esblygu, ac mae'r cytundeb diweddar rhwng y DU a'r UE yn berthnasol yn y cyswllt hwn.
21. Mae angen i ni barhau i addasu ac ymateb i'r dulliau gweithio newydd hyn mewn perthynas â'n rôl yn y DU a'n hymgysylltiad â'r UE a gwledydd eraill sy'n masnachu. Mae angen prosesau cyfathrebu rhynglywodraethol effeithiol i wneud hyn. Er enghraifft, rwy'n aelod o grŵp rhyngweinidogol ffurfiol gyda Llywodraeth y DU (Defra), Llywodraeth yr Alban a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon. Mae'r grŵp hwn wedi cytuno ar egwyddorion ar gyfer gweithio ar draws y pedair gwlad gan gynnwys trafod gwahaniaethau er mwyn cytuno ar sut rydym yn gweithio gyda'n gilydd i hyrwyddo ein nodau polisi.
22. Cefnogir y gwaith hwn gan gyfres o fframweithiau cyffredin sydd wedi'u diweddarau, ac yn dilyn canlyniad adolygiad Llywodraeth y DU o Ddeddf Marchnad Fewnol y DU, y fframweithiau hyn fydd y prif fforwm ar gyfer trafod cydweithredu a gwahaniaethau o ran polisi er mwyn cefnogi marchnad fewnol. Mae swyddogion wrthi'n astudio manylion ymrwymadau Llywodraeth y DU.
23. Yn ogystal, mae'r elfennau sy'n sylfaen i Gytundeb Masnach a Chydweithredu'r UE yn parhau i ddatblygu, ac mae angen ystyriaeth ac ymdrech i sicrhau ein bod yn parhau i ymgysylltu'n effeithiol. I wneud hyn, mae angen deall yr amgylchedd masnachu sy'n esblygu ac unrhyw effeithiau posibl, nid yn unig o ran Cytundeb Masnach a Chydweithredu'r UE, ond hefyd wrth ystyried cytundebau masnach newydd gyda gwledydd eraill.
24. Er bod Llywodraeth y DU yn bwriadu ceisio sicrhau cytundeb SPS mesurau iechydol a ffytoiechydol cynhwysfawr gyda'r UE fel rhan o Gytundeb Ailosod y DU/UE, y Model Gweithredu Targed y Ffin yw'r polisi cyfredol o hyd.
25. Rydym yn gweithio gyda gweinyddiaethau eraill y DU ar union natur y fargen Ailosod a'r hyn y mae'n ei olygu ar gyfer rheolaethau SPS a bioddiogelwch y DU yn y tymor byr a'r hirdymor.

Rhaglen Lywodraethu Materion Gwledig 2021-2026:

26. Mae'r dyraniadau cyllideb ar gyfer Prif Grŵp Gwariant Newid Hinsawdd a Materion Gwledig yn sicrhau eu bod yn blaenoriaethu fy ymrwymïadau yn y Rhaglen Lywodraethu, nid yn unig yn y portffolio Materion Gwledig ond ar draws y Llywodraeth. Er enghraifft, mae llawer o ymrwymïadau'r Rhaglen Lywodraethu ar gyfer Newid Hinsawdd yn cael eu cefnogi gan fuddsoddiad o bob rhan o Brif Grŵp Gwariant Newid Hinsawdd a Materion Gwledig. Er enghraifft, mae'r Cynllun Buddsoddi mewn Rheoli Maethynnau yn cefnogi buddsoddiadau sy'n gwella'r broses o reoli maethynnau ar y fferm, yn diogelu ac yn gwella ansawdd dŵr, pridd ac aer, yn gwella effeithlonrwydd adnoddau ar y fferm, perfformiad technegol, a'r defnydd o dechnoleg i wella penderfyniadau rheoli.
27. Mae gan y Strategaeth Bwyd Cymunedol y potensial i sicrhau llawer o fanteision a hyrwyddo nodau Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Er mai 'bwyd' yw'r ffactor cyffredin, gallai'r manteision i gymdeithas fod yn eang. Bydd y Strategaeth yn galluogi ac yn annog rhanddeiliaid a phartneriaid i wneud cyfraniad llawn at wella'r pwyslais ar faterion bwyd, ac ar gynllunio a chyflenwi ledled cyrff cyhoeddus a byrddau gwasanaethau cyhoeddus lle mae bwyd yn berthnasol. Mae strwythurau i hyrwyddo bwyd cymunedol eisoes ar waith, ac mae Llywodraeth Cymru wedi ysgogi Partneriaethau Bwyd Lleol trwy ddarparu grant untro i'w sefydlu ledled Cymru.
28. Mae'r Rhaglen Lywodraethu yn ein hymrwymo i greu system newydd o gymorth i ffermydd a fydd yn manteisio'n llawn ar bŵer amddiffynnol natur drwy ddulliau ffermio sy'n seiliedig ar y Cynllun Ffermio Cynaliadwy, a system a gwasanaeth amlrywogaeth, sy'n cael eu darparu o dan y system bresennol o symud defaid yng Nghymru, EIDCymru. Mae systemau adnabod a symud da byw yn elfennau hanfodol o'r seilwaith gan helpu i atal a rheoli clefydau, sydd yn ei dro yn cefnogi iechyd y cyhoedd a hyder y cyhoedd.
29. Yn ogystal, bydd EIDCymru yn system amlrywogaeth a fydd yn cydymffurfio â Rheoliadau Ewropeaidd, sy'n elfen bwysig o ystyried cyhoeddiad diweddar Llywodraeth y DU ei bod am geisio sicrhau cytundeb SPS sy'n gyson â rheolau'r UE.

Gwariant Ataliol

30. Mae'r cynigion cyllideb hyn yn adlewyrchu fy ymrwymiad parhaus i ddiogelu a blaenoriaethu buddsoddiad sy'n cefnogi mesurau ataliol cyhyd â phosibl. Mae gwerth am arian ac eglurder ynglŷn â sut rydym yn defnyddio ein hadnoddau yn

effeithiol yn ganolog i gyflawni ein blaenoriaethau. Unwaith y bydd gwariant wedi'i gynllunio yn unol â blaenoriaethau, mae gennym brosesau cyflawni a monitro sefydledig ar waith i sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithiol at y dibenion a fwriadwyd.

31. Mae safonau uchel o iechyd a lles anifeiliaid yn helpu i amddiffyn yn erbyn achosion o glefydau. Mae anifeiliaid iach yn helpu i ddiogelu lefelau cynhyrchiant a chynhyrchu ffermwyr, lleihau colledion cyfalaf, lleihau effeithiau masnach negyddol yn ogystal â lleihau llygredd ac allyriadau CO₂. Mae achosion o glefydau yn gallu cael effeithiau enfawr ar yr economi. Er enghraifft, amcangyfrifwyd bod yr achosion o Glwy'r Traed a'r Genau yn 2001 wedi cael effaith gwerth £3.1 biliwn ar amaethyddiaeth, y diwydiant bwyd a'r sector cyhoeddus yn y DU.
32. Mae cyllidebau sy'n gysylltiedig â TB yn gyllidebau buddsoddi i arbed. Bydd methu â buddsoddi mewn dileu TB yn arwain at gynnydd cyfatebol mewn costau iawndal o ganlyniad i anifeiliaid heintiedig. Rwyf wedi gallu buddsoddi 2% ychwanegol yn 26-27 sy'n helpu i leddfu'r pwysau a nodwyd trwy gydol y flwyddyn ariannol hon.
33. Cafodd system EIDCymru ei gwella yn 2024 i gynnwys BVDCymru, sy'n cefnogi gwaith i weithredu Gorchymyn Dolor Rhydd Feirysol Buchol (Cymru) 2024. Fel rhan o gynlluniau ar gyfer cynllun dileu BVD gorfodol i Gymru, mae system BVDCymru fyw yn dangos statws BVD yr holl fuchesi yng Nghymru sy'n cael eu sgrinio bob blwyddyn, yn ogystal â statws BVD anifeiliaid unigol. Cefnogir y system gan ddesg wasanaeth sy'n rhan o wasanaeth EIDCymru. Mae'r system a'r gwasanaeth byw yn cael eu datblygu i gefnogi rhagor o fesurau rheoli clefydau sy'n dod i rym ym mis Gorffennaf 2026. Mae'r mesurau hyn yn gyson ag argaeledd data symud a chofrestru gwartheg ar EIDCymru.

Llunio polisiau sy'n seiliedig ar dystiolaeth

34. Mae'r dystiolaeth a ddefnyddir yn cynnwys ymrwymadau polisi sy'n seiliedig ar dystiolaeth yn y Rhaglen Lywodraethu sydd â'r nod o fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur.
35. Mae hefyd yn cynnwys tystiolaeth sy'n deillio o'r profiadau dros flynyddoedd lawer o gyflwyno cynlluniau cymorth Polisi Amaethyddol Cyffredin yr UE, gan gynnwys y Rhaglenni Datblygu Gwledig, a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr 2023.
36. Ers i ni ymadael â'r UE, rydym wedi adolygu sut rydym yn monitro, yn adrodd ac yn gwerthuso cymorth amaethyddol Llywodraeth Cymru. Mae Deddf

Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 yn amlinellu fframwaith ac amserlenni adrodd sy'n seiliedig ar bedwar amcan Rheoli Tir yn Gynaliadwy:

- cefnogi Cynhyrchu Bwyd a Nwyddau eraill yn Gynaliadwy
- lliniaru ac addasu i newid yn yr hinsawdd
- cynnal a gwella gwytnwch ecosystemau a'r manteision y maent yn eu darparu
- gwarchod a gwella cefn gwlad ac adnoddau diwylliannol a hyrwyddo mynediad y cyhoedd atynt a'u ymgysylltiad â nhw, a chynnal y Gymraeg a hyrwyddo a hwyluso ei defnydd.

37. Cynhelir asesiad Rheoli Tir yn Gynaliadwy er mwyn sicrhau bod Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau mewn perthynas ag amaethyddiaeth, neu weithgareddau eraill ar dir a ddefnyddir at ddibenion amaethyddiaeth a gweithgareddau ategol sy'n cyfrannu at yr amcanion SLM. Nid yw'r pedwar amcan hyn yn hierarchaidd a rhaid eu hystyried gyda'i gilydd.

38. Amlinellwyd y cymorth amaethyddol cyfredol ac arfaethedig yn y cynllun Cymorth Amlflwydd (MASP) a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2024, a bydd adroddiad blynyddol yn cael ei gyhoeddi ar ôl mis Mawrth 2026 yn amlinellu data ar wariant ariannol a gweithgarwch.

39. Bydd Dangosydd SLM a datganiad targed yn cael eu cyhoeddi ym mis Rhagfyr 2025. Disgwylir i'r adroddiad SLM cyntaf yn amlinellu cynnydd gael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2026, a bydd adroddiad SLM arall yn dilyn yn 2031 ar ôl cyhoeddi'r adroddiad Effaith SLM cyntaf yn 2030, a fydd yn defnyddio dulliau gwerthuso llwyddiannus i ganfod effeithiolrwydd effaith y buddsoddiadau.

40. Rydym yn bwrw ymlaen â'r gwersi a ddysgwyd o raglenni datblygu gwledig blaenorol yr UE er mwyn sicrhau cysondeb wrth adrodd a defnyddio adnoddau yn effeithlon. Y bwriad yw sicrhau mai adroddiadau SLM yw cyfraniad y sector at lywio'n uniongyrchol adroddiadau Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy (SMNR) drwy'r Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol.

41. Bydd yr holl adroddiadau a amlinellir yn Neddf 2023 yn cael eu cyhoeddi ac yn ychwanegu at y sylfaen dystiolaeth bresennol i benderfynu ble mae angen targedu buddsoddiadau yn y dyfodol er mwyn sicrhau'r gwerth gorau am arian wrth ddiwallu anghenion cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd ar gyfer Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

42. Ym mis Mai 2024 cyhoeddais y byddwn yn creu Bwrdd Gron Gweinidogion SFS yn cynnwys ffermwyr, sefydliadau cynrychioliadol fel yr Undebau Ffermio, cyrff anllwyodraethol a rhanddeiliaid eraill sydd â diddordeb mewn sicrhau diwydiant

amaethyddol cynaliadwy yng Nghymru. Roedd y trafodaethau cynhwysfawr, cydweithredol hyn ar ddatblygu'r SFS yn cynnwys safbwyntiau ar ddyraniadau cyllideb arfaethedig.

3. Meysydd polisi penodol

Pontio o gynlluniau amnewid dros dro fel Cynllun Cynefinoedd Cymru, y Taliad Cymorth Organig a'r Cynllun Adnoddau Naturiol Integredig i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy;

43. Yn y gyllideb hon, rwy'n darparu cyllid refeniw a chyfalaf gwerth o leiaf £102m i gefnogi ffermwyr i wella perfformiad amgylcheddol ac ariannol eu busnesau yn ystod y cyfnod cyn cyflwyno haenau opsiynol a chydweithredol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy a'r cyfnod cyflwyno ei hun. Mae'r cynlluniau paratoadol a'r cymorth ar gyfer 2026/2027 a chynlluniau buddsoddi gwledig ehangach yn cynnwys:

- Cynllun Buddsoddi mewn Rheoli Maethynnau sy'n darparu cymorth ariannol i wella perfformiad amgylcheddol ac economaidd ffermydd trwy fuddsoddi mewn seilwaith fel offer a pheiriannau i fynd i'r afael ag effaith llygredd ar y fferm.
- Cynllun Grantiau Bach – Gorchuddio lardiau sy'n darparu cymorth ar gyfer gwelliannau seilwaith ar y fferm ac ystod o grantiau bach sy'n rhoi cyfle i ffermwyr wahanu dŵr glân a dŵr budr.
- Mae'r Cynllun Effeithlonrwydd Grantiau Bach, y Cynllun Garddwriaeth ac Arallgyfeirio Amaethyddol, y Cynllun Troi'n Organig a Chymorth Organig yn parhau i gefnogi ffermwyr Cymru yn ystod y cyfnod interim i gynhyrchu bwyd yn gynaliadwy ac yn effeithlon.
- Grantiau Bach – Yr Amgylchedd, i helpu ffermwyr i greu ac adfer gwrychoedd a phlannu mwy o goed, gan sicrhau manteision i fioamrywiaeth frodorol, gan gynnwys pryfed peillio sydd mor hanfodol i ffermio.
- Grant Creu a Chynllunio Coetir i ddarparu buddsoddiad mewn coed er mwyn cefnogi'r broses o atafaelu carbon ac ystod eang o fanteision amgylcheddol a chymdeithasol eraill.
- Cynllun Adfer Coetiroedd, i fynd i'r afael â phroblem clefydau ac arallgyfeirio coetiroedd llarwydd.
- Cronfa her Technoleg Bwyd-Amaeth newydd ledled y gadwyn gyflenwi ehangach a fydd yn cefnogi arloesi ac ymchwil er mwyn helpu i ddatblygu atebion i faterion ar draws y gadwyn gyflenwi gyfan.
- Cynllun Arloesi Strategol i gefnogi datblygiad technegol yn y diwydiant bwyd a diod yng Nghymru drwy weithgareddau fel Rhaglen Helix.

- **Parhau â Chynllun y Taliad Sylfaenol ar gyfer y rhai nad ydynt yn ymuno â'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.**

44. Yn y gyllideb hon rwyf wedi blaenoriaethu cymorth i'r sector amaethyddiaeth, er mwyn helpu i lansio'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn 2026 drwy gynnal cyllideb o £238 miliwn ar gyfer yr Haenau Cyffredinol yn 2026. Y nod yw annog cynifer o ffermwyr â phosibl i gymryd rhan yn y Cynllun, er mwyn iddynt ddechrau mwynhau'r manteision cyn gynted â phosibl. Bydd Cyfnod Pontio a Chynllun y Taliad Sylfaenol ar gael i'r rhai nad ydynt yn cymryd rhan yn y cynllun, er y bydd yn cael ei leihau 40% y flwyddyn nesaf. Rwyf wedi ymrwymo i barhau i ddarparu'r cymorth ariannol hwn i ffermwyr gan eu bod wrth galon cymunedau ledled Cymru, gan gydnabod bod y sector amaethyddol yn wynebu newidiadau mawr.

Y broses o ffermwyr yn trosglwyddo i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy newydd megis allgymorth e.e. cymorth ar gyfer Cyswllt Ffermio a threfniadau gweinyddol;

45. Ar hyn o bryd mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi ffermwyr i drosglwyddo i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy drwy sawl ymyrraeth gan gynnwys cyngor, canllawiau, hyfforddiant a grantiau. Mae Cyswllt Ffermio yn frand uchel ei barch a chydabyddedig, a dyma'r prif ddull o ddarparu gweithgareddau dysgu a datblygu, rhannu gwybodaeth, a darparu allgymorth.
46. Bydd ein cynnig yn y dyfodol yn cael ei gynllunio i ymateb i'r amcanion Rheoli Tir yn Gynaliadwy sydd wedi'u hamlinellu yn Neddf Amaethyddiaeth (Cymru), gan ganolbwyntio'n benodol ar gyflwyno'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy wrth i ni symud i ffwrdd o Gynllun y Taliad Sylfaenol rhwng 2025 a 2029. Mae cynnig presennol Cyswllt Ffermio wedi bod yn helpu ffermwyr i drosglwyddo i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy ers peth amser. Mae sawl ymyrraeth wedi cael ei defnyddio i ddarparu cyngor a chymorth pwrpasol un i un neu i grwpiau yn rhad ac am ddim neu gymorthdaledig.
47. Mae Cyswllt Ffermio wedi bod yn gweithio ochr yn ochr â'r Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm a swyddogion polisi i gyflwyno cyfres o ddigwyddiadau Sioe Deithiol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy ledled Cymru er mwyn ymgysylltu'n uniongyrchol â ffermwyr unigol. Mae'r Sioeau Teithiol wedi cael derbyniad da, ac mae ffermwyr wedi dweud bod y trafodaethau un i un wedi'u helpu i baratoi ar gyfer dechrau'r Cynllun.

Datblygu polisi pysgodfeydd, gan gynnwys cyflwyno Cynlluniau Rheoli Pysgodfeydd, a chymorth ariannol parhaus ar gyfer y sectorau morol, pysgodfeydd a dyframaeth ar ôl i Gronfa'r Môr a Physgodfeydd Ewrop ddod i ben;

48. Wrth gyflwyno Dull Gweithredu Strategol ar gyfer Pysgodfeydd a Dyframaeth Cymru, mae blaenoriaethau wedi cael eu hystyried ar sail ymrwymadau ehangach y Rhaglen Lywodraethu, ymrwymadau'r Cyd-ddatganiad Pysgodfeydd a Chynlluniau Rheoli Pysgodfeydd (o dan Ddeddf Pysgodfeydd 2020). Rhoddwyd ystyriaeth hefyd i'r adnoddau cyllideb a staff sydd ar gael a ffactorau perthnasol eraill, gan roi pwyslais clir ar gyflawni.
49. Bydd ein cyfeiriad yn y dyfodol yn parhau i ganolbwyntio ar ddulliau rheoli cynaliadwy, gan ganolbwyntio ar gyflwyno Cynlluniau Rheoli Pysgodfeydd a mesurau rheoli addasadol. Bydd y cyfan yn cael ei gefnogi gan wyddoniaeth a thystiolaeth ac ymgysylltiad â rhanddeiliaid.
50. Byddwn yn parhau i gyflawni yn unol â'n dyletswyddau statudol, gan gynnwys Rheoli a Gorfodi, a byddwn yn chwilio am gyfleoedd a mentrau i gefnogi'r diwydiant i ddatblygu a thyfu. Bydd ein cylchoedd cyllido rheolaidd drwy Gynllun Morol a Physgodfeydd Cymru yn sylfaen i'r holl flaenoriaethau er mwyn helpu i sicrhau'r canlyniadau dymunol.
51. Bydd cyhoeddi a gweithredu Cynlluniau Rheoli Pysgodfeydd yn ddull allweddol o sicrhau prosesau rheoli cynaliadwy gan arwain at fanteision mawr. Rydym yn cydnabod bod diffyg data ar gael ar gyfer rhai stociau nad oes cwtâu ar eu cyfer. Felly, ar gyfer y stociau hyn, wrth i Gynlluniau Rheoli Pysgodfeydd gael eu gweithredu, i ddechrau byddant yn ceisio mynd i'r afael â bylchau tystiolaeth er mwyn gwella ein dealltwriaeth o stociau cyn newid y prosesau rheoli. Bydd y gyllideb yn cael ei dyrannu er mwyn cyflwyno'r asesiadau a'r cyngor angenrheidiol.

Rhaglen Dileu TB Buchol (gan gynnwys Cynllun Cyflawni, profion ac iawndal) gan gynnwys mesurau rheoli clefydau anifeiliaid eraill fel fflw adar a'r tafod glas;

52. Mae rhaglen y Prif Swyddog Milfeddygol yn cynnwys iechyd a lles anifeiliaid statudol ac ar sail galw, a blaenoriaethau dileu clefydau a digolledu, gan gynnwys diogelu iechyd y cyhoedd. Mae ein cyllid yn sicrhau bod modd cyflawni meysydd polisi fel:
- Parhau i ddileu TB, gan gynnwys manau problemus lle mae'r achosion yn cynyddu. Mae hyn yn cynnwys cyflwyno'r Cynllun Cyflawni Dileu TB 5 mlynedd cyfredol, sy'n amlinellu cyfres o fesurau sydd â'r nod o leihau TB yng Nghymru.

- Paratoi ar gyfer ymlediadau ac achosion o glefydau iechyd anifeiliaid, ac ymateb iddynt, e.e. fflw adar a'r Tafod Glas, a lle bo angen, ein hangen i fodloni'r rhwymedigaeth statudol i ddigolledu am unrhyw anifeiliaid sy'n cael eu difa.
- Datblygu congrfaen iechyd a lles anifeiliaid y Cynllun Ffermio Cynaliadwy, gan gynnwys y Cylch Gwella Iechyd Anifeiliaid.
- Cyflawni Ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu yn ymwneud ag Iechyd a Lles Anifeiliaid, a Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid deng mlynedd Cymru.
- Amddiffyn yn erbyn risgiau i iechyd y cyhoedd a chymdeithas yn sgil Ymwrthedd Gwrthficrobaidd.
- Y gallu i baratoi ac ymateb i bandemigau a chlefydau yn y dyfodol sy'n dod o anifeiliaid ac sy'n bygwth iechyd pobl a'r amgylchedd.

53. Er mwyn cyflwyno'r cynllun dileu dolur rhydd feirysol buchol yng Nghymru, mae angen cyllid i ddatblygu system BVDCymru. Mae'r system hon yn dangos statws dolur rhydd feirysol buchol yr holl fuchesi yng Nghymru sy'n cael eu sgrinio bob blwyddyn, yn ogystal â statws dolur rhydd feirysol buchol anifeiliaid unigol.

Polisiau allweddol sydd wedi'u cynnwys yng Nghynllun Lles Anifeiliaid newydd Cymru 2021-26 gan gynnwys canlyniadau'r gwaith yn ymwneud â thrwyddedu sefydliadau lles, gweithgareddau ac arddangosfeydd anifeiliaid;

54. Mae'r Cynllun Lles Anifeiliaid yn amlinellu camau gweithredu allweddol i gyflawni pedwar o ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu a blaenoriaethau eraill. Mae adroddiadau cynnydd blynyddol ar gael yma: <https://www.llyw.cymru/cynllun-lles-anifeiliaid-cymru-2021-26>.
55. Ym mis Mehefin 2025, cyhoeddwyd ymateb Llywodraeth Cymru i'r ymgynghoriad ar drwyddedu sefydliadau lles, gweithgareddau ac arddangosfeydd anifeiliaid — gan gymryd cam pwysig tuag at Fodel Cenedlaethol ar gyfer rheoleiddio lles anifeiliaid.

56. Byddwn ni'n cyflwyno'r Model Cenedlaethol yn raddol, gan ganolbwyntio ar feysydd a fydd yn cael y budd mwyaf o reoleiddio, dan arweiniad adborth yr ymgynghoriad:

- Cam 1: Datblygu cynigion ar gyfer rheoleiddio sefydliadau lles anifeiliaid gan gynnwys canolfannau achub, llochesi, adsefydlu, ac ailgartrefu.
- Cam 2: Ystyried rheoleiddio gwasanaethau twtio anifeiliaid anwes, sector eang nad yw'n cael ei reoleiddio ar hyn o bryd (mae dros 500 o wasanaethau twtio anifeiliaid anwes yng Nghymru).
- Camau yn y dyfodol: Archwilio'r posibilrwydd o reoleiddio gweithgareddau eraill os oes cefnogaeth a thystiolaeth gadarn i wneud hynny.

57. Camau gorfodi yw'r allwedd i lwyddiant. Mewn ymateb i bryderon a nodwyd yn yr ymgynghoriad, dyfarnwyd estyniad cyllid gwerth £700,000 i'r prosiect gorfodi awdurdodau lleol, Trwyddedu Anifeiliaid Cymru trwy gydol 2025/2026. Byddai darparu lefel debyg o gyllid yn ystod 2026/27 yn helpu i gynnal y momentwm, yn helpu i gyflwyno'r Model Cenedlaethol, ac yn sicrhau gwelliannau parhaol i les anifeiliaid ledled Cymru.

Polisi adnabod a symud da byw

58. Mae angen dirymu a disodli Rheoliadau Adnabod Gwartheg (Cymru) 2007, fel y'u diwygiwyd, er mwyn gweithredu newidiadau cofrestru a symud yn ogystal â chyflwyno Dyfais Adnabod Electronig Buchol yng Nghymru. Ymgynghorwyd ar y cynigion polisi cofrestru ac adrodd ar symudiadau da byw yn 2021, ac eleni rydym wedi ymgynghori ar weithredu Dyfais Adnabod Electronig Buchol yng Nghymru. Byddwn yn parhau i ymgysylltu â'r diwydiant trwy gydol y broses o roi'r polisi ar waith.

59. Bydd diwygiadau a gyflwynir gan y newidiadau i ddeddfwriaeth yn cael eu galluogi ar EIDCymru pan fydd adrodd am wartheg wedi trosglwyddo o Gwasanaeth Symud Gwartheg Prydain.

Datblygu a gweithredu polisi bwyd a diod, gan gynnwys y Strategaeth Bwyd Cymunedol

60. Mae Rhaglen Lywodraethu 2021 – 2026 yn cynnwys ymrwymiad, 'Datblygu Strategaeth Bwyd Cymunedol Cymru i annog cynhyrchu a chyflenwi bwyd lleol yng Nghymru'.

61. Ers cyhoeddi'r **Strategaeth Bwyd Cymunedol** ar 29 Ebrill 2025, mae'r pwyslais wedi symud tuag at ddarparu cymorth ariannol i **Bartneriaethau Bwyd Lleol** a sefydlu Grŵp Cynghori'r Gweinidog pwrpasol. Bydd y ddwy fenter yn cael effaith gynnar ar ddiben cyffredinol y strategaeth; manteisio'n llawn ar botensial blaenoriaethau sy'n gysylltiedig â bwyd er mwyn sicrhau manteision i gymunedau Cymru ym meysydd llesiant economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol.
62. Cymorth ariannol i **Bartneriaethau Bwyd Lleol** ar gyfer Blwyddyn Ariannol 2025-26. Mae swyddogion yn yr Is-adran Bwyd a Threch Tlodi wedi bod yn gweithio'n agos gyda rhanddeiliaid i ddatblygu set gyffredin o amcanion a dangosyddion perfformiad ar gyfer Partneriaethau Bwyd Lleol, sy'n dwyn ynghyd flaenoriaethau'r pecyn cyllido traws-bortffolio cyfunol o Gyfnod Paratoi'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy a'r Prif Grŵp Gwariant Cyfiawnder Cymdeithasol. Mae'r Prif Grŵp Gwariant Cyfiawnder Cymdeithasol yn ariannu'r rhwydwaith presennol o Bartneriaethau Bwyd Lleol tan ddiwedd mis Mawrth 2028. Mae'r cyllid ychwanegol trwy Gyfnod Paratoi'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy wedi cael ei ddefnyddio i gynyddu gallu Partneriaethau Bwyd Lleol trwy eu galluogi i gynllunio a gweithredu eu prosiectau bwyd eu hunain. Mae'r prosiectau hyn yn ymwneud â blaenoriaethau allweddol fel mynd i'r afael â tlodi bwyd, datblygu cyfleoedd newydd ar gyfer y gadwyn gyflenwi leol, a gwella prosesau rhwydweithio a chydlyn strategol ar gyfer gweithgarwch bwyd lleol.
63. Mae cyflwyno cyllid ar y cyd ar gyfer blwyddyn ariannol 2025-26 ar y trywydd iawn i gyflwyno prosiectau sy'n gysylltiedig â bwyd yn llwyddiannus ym mhob ardal awdurdod lleol yng Nghymru. Rhagwelir y bydd y prosiectau hyn, er enghraifft, yn helpu i gyflenwi bwyd lleol i ganolfannau caffael cyhoeddus a bwyd cymunedol, yn cysylltu cymunedau ac ysgolion â chynhyrchwyr cynradd lleol, ac yn datblygu sgiliau ym meysydd tyfu, coginio a bwyta'n iach.
64. Mae'r Strategaeth Bwyd Cymunedol yn ymrwmo i sefydlu Grŵp Cynghori'r Gweinidog er mwyn goruchwyllo gwaith i roi'r strategaeth ar waith, trwy broses gydweithredol gyda rhanddeiliaid allweddol a phartneriaid cyflenwi sy'n gysylltiedig â bwyd lleol.
65. Ar y sail hon, mae Cylch Gorchwyl yn cael ei lunio a bydd yn cael ei ddatblygu ymhellach mewn cyfarfod cyntaf o randdeiliaid cyfetholedig, a fydd yn aelodau craidd y Grŵp. Y bwriad wedyn yw penodi'r aelodaeth ehangach trwy broses 'datganiad o ddiddordeb' agored.

A allech chi hefyd roi'r wybodaeth ddiweddaraf am drafodaethau gyda Llywodraeth y DU am gyllid ar gyfer cymorth amaethyddol yn y dyfodol.

66. Mae Adolygiad o Wariant y DU yn darparu setliad i Lywodraeth Cymru ar gyfer adnoddau tan 2028-29 ac ar gyfer cyfalaf tan 2029-30.
67. Fis Hydref diwethaf, fe wnaeth Cyllideb y DU ddileu'r cyllid wedi'i glustnodi blaenorol ar gyfer amaethyddiaeth yng Nghymru gan ddarparu cyllid fferm amnewid llawn yn 2024-25 (gan gynnwys cyfraniadau Bew) gwerth £339.6m. Mae'r cyllid hwn bellach wedi'i gynnwys fel llinell sylfaen yng Nghyllideb Llywodraeth Cymru. Ni fydd fformiwla Barnett ond yn cael ei chymhwyso i unrhyw newidiadau mewn gwariant yn y dyfodol (cynnydd a gostyngiad) yn Lloegr ar gyfer rhaglenni sydd wedi'u datganoli yng Nghymru, a byddant yn cynnwys ein cynnydd anghenion 5% ychwanegol, yn yr un modd ag ar gyfer pob maes gwariant arall.
68. Mater i Weinidogion Cymru, gyda chymeradwyaeth y Senedd, yw penderfynu sut i ddyrannu cyllideb Llywodraeth Cymru er mwyn adlewyrchu amgylchiadau a blaenoriaethau Cymru.

4. Deddfwriaeth

Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023

69. Mae Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 yn darparu pwerau i ddiwygio deddfwriaeth sy'n deillio o'r Undeb Ewropeaidd (UE) ac yn sefydlu Rheoli Tir yn Gynaliadwy fel y fframwaith ar gyfer cymorth a rheoleiddio amaethyddol yng Nghymru yn y dyfodol.

70. Hefyd, mae'r Ddeddf yn diwygio deddfwriaeth arall mewn perthynas â thenantiaethau amaethyddol, Coedwigaeth, Maglau a Thrapiau Glud. Bydd yn:

- sicrhau nad yw tenantiaid cytundebau Deddf 1986 (AHA) a Deddf 1995 (FBT) yn wynebu rhwystrau annheg rhag cael mynediad at gymorth ariannol sy'n cael ei ddarparu o dan ddarpariaethau pŵer cymorth yn y Bil.
- Diwygio Deddf Coedwigaeth 1967 er mwyn cynnwys amodau sy'n canolbwyntio ar ddiogelu a chadwraeth yr amgylchedd mewn trwyddedau cwmpo, a diwygio, atal neu ddirymu trwyddedau cwmpo ar ôl iddynt gael eu caniatáu.
- Gwahardd dau ddull penodol o reoli plâu, sef defnyddio maglau i ddal anifeiliaid gwyllt, a defnyddio trapiau glud i ddal fertebratau (nad ydynt yn ddynol).

Bil Gwahardd Rasio Milgwn (Cymru)

71. Mae gan Swyddfa'r Prif Filfeddyg gyllid ar hyn o bryd i helpu i ddatblygu'r Bil hwn yn 2026/27.

Gorchymyn Adnabod Gwartheg (Cymru) 2026

72. Mae ASDD yn y broses o ddirymu a disodli rheoliadau adnabod gwartheg CIR 2007 er mwyn galluogi diwygiadau adrodd i'r prosesau cofrestru a symud presennol ar gyfer gwartheg ynghyd â gweithredu EID Buchol yng Nghymru. Bydd unrhyw gostau mewnol sy'n cael eu hysgwyddo o ganlyniad i'r newidiadau deddfwriaethol hyn yn cael eu talu gan Linell Wariant yn y Gyllideb 2860.

Gweithredu, gorfodi ac adolygu Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) 2021;

73. Mae'r gyllideb wedi'i neilltuo o Linell Wariant yn y Gyllideb 2860 i adolygu a gweithredu rheoliadau domestig er mwyn cyflawni rhwymedigaethau statudol a

rhyngwladol, gan gynnwys mewn perthynas â Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol; Rheoliadau Asesu Effeithiau Amgylcheddol; Panel Cyngori ar Amaethyddiaeth Cymru; Gorchmynion Cyflogau Amaethyddol; a datblygu'r rheoliadau sylfaenol ehangach sy'n sail i gynlluniau rheoli tir.

5. Goruchwyllo polisi'r ffin

Manylion y cyllid sy'n gysylltiedig â goruchwyllo polisi'r ffin, gan gynnwys mewn perthynas â Safleoedd Rheolaethau'r Ffin a chytundeb lechydol a Ffytiolechydol posibl rhwng y DU a'r UE.

74. Er bod Llywodraeth y DU yn bwriadu ceisio sicrhau cytundeb SPS mesurau ieuchydol a ffytiolechydol cynhwysfawr gyda'r UE fel rhan o Gytundeb Ailosod y DU/UE, mae'r Model Gweithredu Targed y Ffin yn parhau i fod yn bolisi cyfredol.
75. Rydym yn parhau i weithio'n agos gyda Llywodraeth y DU a gweinyddiaethau eraill y DU ar reolaethau Cynllun y Taliad Sengl a boddlogelwch y DU yn y tymor byr ac yn fwy hirdymor. Dylai ailosod y materion hyn wella'r amgylchedd masnachu ar gyfer ein busnesau, cyfrannu at ddiogeledd bwyd, a boddlogelwch.
76. Mae Llywodraeth Cymru yn paratoi ar gyfer y trafodaethau rhwng y DU a'r UE sydd i fod i ddechrau ym mis Hydref. Er mwyn paratoi, bydd angen datgan yn glir bod blaenoriaethau Cymru yn cael eu cynnwys yn safbwynt negodi Llywodraeth y DU. Rwy'n parhau i gyfarfod â gweinidogion cyfatebol yn rheolaidd wrth i'r trafodaethau barhau. Bydd ein cynlluniau gwariant yn cael eu hadolygu wrth i ganlyniad y gwaith hwn ddod i'r amlwg. Hyd nes y bydd y trefniadau ailosod wedi'u cwblhau, mae'n rhaid i ni gynnal Safle Rheolaethau'r Ffin yng Nghaergybi, ac mae'r gyllideb yn cynnwys y cyllid angenrheidiol i wneud hynny.

6. Atodiad A Dadansoddiad manwl o'r Camau Gweithredu yn ôl gweithgaredd Llinell Wariant yn y Gyllideb

Dadansoddiad o gyllideb ddrafft 2026-27, yn ôl Maes y Rhaglen Wariant, Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb, refeniw a chyalaf.

Cam Gweithredu: Tystiolaeth Strategol, Monitro a Chysylltiadau Rhynglywodraethol

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2816 - Strategaeth a Chysylltiadau Llywodraeth	2,692	0

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2816 yn cefnogi'r Is-adran Tystiolaeth Strategol a Chysylltiadau Rhynglywodraethol (Uned Ymadael â'r UE a'r Strategaeth gynt). Sefydlwyd yr is-adran er mwyn cydlynu a chefnogi ein hymadawiad â'r UE, ac erbyn hyn mae'n helpu i gydlynu ac ymwreiddio gweithgareddau pontio i fusnes fel arfer. Yn sgil cwblhau'r Cytundeb Masnach a Chydweithredu rhwng y DU a'r UE, mae'r is-adran yn cefnogi'r broses o gyflwyno'n effeithiol swyddogaethau a strwythurau trawsbynciol newydd sy'n deillio o ymadael â'r UE, prosesau cydlynu ar draws fframweithiau cyffredin a rheoli cysylltiadau rhynglywodraethol ar gyfer y portffolio. Mae datblygiadau'n parhau i esblygu, a bydd angen adnoddau ac ymdrech barhaus er mwyn sicrhau ymgysylltiad a dylanwad effeithiol mewn nifer o adrannau Llywodraeth y DU.

Mae gwaith yr is-adran yn ymwneud â phortffolios Newid Hinsawdd, Cynaliadwyedd yr Amgylchedd a Materion Gwledig er mwyn cefnogi gwaith rhynglywodraethol effeithiol ym mhob rhan o'r portffolio; a hwyluso, cydlynu a chyflwyno tystiolaeth strategol, modelu a'u cymwysiadau ymarferol er mwyn cefnogi gwaith llunio polisiau ehangach y portffolios gan gynnwys:

- rheoli contract y Rhaglen Monitro a Modelu Materion Gwledig a'r Amgylchedd yn yr hirdymor,
- datblygu technolegau Arsylwi'r Ddaear,
- Rhaglen Dystiolaeth Amgylcheddol â ffocws, a
- gweithgareddau ymgysylltu academiaidd

mae pob un o'r rhain yn canolbwyntio ar gefnogi datblygu polisi, cyflawni a gwerthuso Ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu.

Cam Gweithredu: Datblygu a Chyflawni Polisi, Rhaglenni a Buddsoddiad Cyffredinol mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2860 - Polisi a Thystiolaeth, Cyflawni ac Ymgysylltu Amaethyddiaeth	6,631	3,111

Mae'r Gwasanaethau Cyngor Technegol yn cefnogi'r gwaith o gyflawni ystod o ddyletswyddau statudol, datblygu polisïau a gwasanaethau cymorth mewn perthynas ag amaethyddiaeth a'r amgylchedd, gan gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, brisiadau TB, Rheoliadau Amaethyddiaeth, Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol, Dosbarthu Tir Amaethyddol, iechyd planhigion, Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol, Cyflogau Amaethyddol, Panel Cyngori ar Amaethyddiaeth Cymru a'r Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol.

Mae cyllid gwerth £100,000 yn cael ei ddyrannu i Awdurdodau Lleol Cymru drwy'r Penaethiaid Safonau Masnach er mwyn darparu gweithgareddau gorfodi iechyd a lles anifeiliaid wedi'u targedu ac ychwanegol sy'n rhagori ar eu dyletswydd statudol, drwy Gynllun Datblygu Partneriaeth y cytunwyd arno gan awdurdod lleol.

Y gyllideb hon yw'r dull allweddol o gyfathrebu ac ymgysylltu â chwsmeriaid ffermio a'r diwydiant ehangach ar gynlluniau, polisïau a mentrau a weinyddir gan Lywodraeth Cymru, gan gynnwys cynhyrchu diweddariadau copi caled ar gyfer pawb sy'n hawlio Cynllun y Taliad Sylfaenol a helpu ffermwyr i gydymffurfio â'r Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol.

Mae'r gyllideb yn cynnwys cyllid uniongyrchol ar gyfer Cymdeithas Amaethyddol Frenhinol Cymru yn ogystal â sioeau Cymdeithasau eraill ledled Cymru.

Mae'r dyraniad yn ariannu'r Prosiect Rhif Adnabod Daliadau (CPH), sy'n rhesymoli a glanhau'r dirwedd CPH yng Nghymru. EIDCymru yw'r system a gwasanaeth symud ar gyfer defaid, geifr a cheirw yng Nghymru. Mae EIDCymru yn gwella gwasanaethau olrhain, gan helpu i liniaru cost sylweddol achosion o glefyd defaid i'r llywodraeth a'r diwydiant.

Mae EIDCymru yn cael ei ddatblygu'n system a gwasanaeth olrhain da byw amlrywogaeth newydd i Gymru a fydd yn ymgorffori gwartheg yn y system adrodd bresennol ar symudiadau defaid, geifr a cheirw. Mae prosiect Amlrywogaeth Cymru yn rhan o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb hon. Dyrannwyd cyllid refeniw gwerth £1.1m a chyllid cyfalaf gwerth £3.1m yng Nghyllideb Ddrafft 2026-27. Bydd dyraniad y gyllideb yn ariannu costau

datblygu parhaus system EIDCymru er mwyn sicrhau ei bod yn cydymffurfio â newidiadau deddfwriaethol ac yn galluogi diwygiadau polisi gofynnol.

Mae'r system a'r gwasanaeth olrhain gwartheg yn cael eu darparu ar hyn o bryd gan Wasanaeth Symud Gwartheg Prydain (BCMS) drwy'r System Olrhain Gwartheg (CTS). Bwriedir i brosiect MSW Cynnyrch Sylfaenol Hyfyw (MVP) ar gyfer gwartheg fynd yn fyw yn 2026/27. Gan ddibynnu ar y dyddiad pan fydd yn mynd yn fyw, dylai dyraniad presennol y gyllideb o £1.9m ar gyfer costau BCMS leihau, a bydd unrhyw gyllid dros ben yn cael ei drosglwyddo i gyllideb EIDCymru er mwyn darparu'r system a'r gwasanaeth.

Mae'r Llinell Wariant yn y Gyllideb hon yn ariannu gweithgarwch ymchwil a gwerthuso pwysig mewn perthynas ag amaethyddiaeth Cymru, ac mae'r Arolwg o Fusnesau Ffermio yn arolwg blynyddol o fusnesau ffermio yng Nghymru. Prif nod yr arolwg yw casglu data ffisegol ac ariannol manwl ar sefyllfa economaidd busnesau fferm ledled Cymru. Yr arolwg yw'r brif ffynhonnell wybodaeth am economeg busnesau fferm. Mae'r arolwg yn darparu tystiolaeth am lefelau incwm mewn sectorau amaethyddol gwahanol yng Nghymru, perfformiad ariannol, a sefyllfa ariannol ffermydd (asedau, rhwymedigaethau, gwerth net). Er enghraifft, yr Arolwg o Fusnesau Ffermio yw ffynhonnell y ffigur a ddyfynnir yn aml: ar gyfartaledd, mae 80% o incwm ffermwyr Cymru yn deillio o'r Taliad Sylfaenol.

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2792 - Cymorth ar gyfer Amaethyddiaeth	295,593	68,291

Llinell Wariant yn y Gyllideb Amaethyddiaeth y Cynllun Ffermio Cynaliadwy Newydd

Bydd y Llinellau Gwariant yn y Gyllideb presennol sy'n cael eu defnyddio ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS BEL 2787) a'r Cynlluniau Buddsoddi Gwledig (BEL 2833 RIS) yn cael eu huno, a thrwy hynny greu un Linell Wariant yn y Gyllideb 'Cymorth Amaethyddiaeth' o flwyddyn ariannol 2026/27. Mae setliad cyllideb ddrafft 2026/27 yn darparu £363.8M (£295.5m Cyllideb Refeniw a £68.2m Cyllideb Gyfalaf), a bydd yn ariannu:

- Cynllun y Taliad Sylfaenol
- Taliad Cyffredinol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy

- Gweithredoedd Opsïynol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (gan gynnwys cymorth ar gyfer cleientiaid nad ydynt yn rhan o'r Cynllun)
- Gweithredoedd Cydweithredol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy
- Costau'r rhaglen
- Ymrwymïadau presennol y Rhaglen Datblygu Gwledig
- Blaenoriaethau polisi Materion Gwledig eraill

Mae'r system newydd o ddarparu cymorth i ffermydd yn seiliedig ar Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 sy'n sefydlu Rheoli Tir yn Gynaliadwy, ac yn gyson â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae'r Amcanion SLM yn cynnwys cynhyrchu bwyd a nwyddau eraill yn gynaliadwy yn ogystal â mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a natur a chydabod cyfraniad allweddol ffermwyr at iechyd amgylcheddol, economaidd, cymdeithasol a diwylliannol Cymru.

Mae datblygu'r cymorth newydd arfaethedig hwn, 'Cynllun Ffermio Cynaliadwy' (y Cynllun) er mwyn disodli Cynllun y Taliad Sylfaenol wedi bod drwy broses ailadroddus o ymgynghori, cyd-ddylunio a datblygu polisi gan ddechrau gyda'r ymgynghoriad 'Brexit a'n Tir' yn 2018. Mae'r ymgynghoriad diweddaraf, 'Cynllun Ffermio Cynaliadwy - yn cefnogi ffermwyr i ffermio' (2023) wedi cael ei ddilyn gan brosesau cyd-ddylunio a chydweithio pellach gydag ystod eang o randdeiliaid, gan gynnwys Bwrdd Gron y Gweinidog ar gyfer y Cynllun a'i weithgorau.

Roedd hen Linell Wariant yn y Gyllideb 2949 - Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig 2014-2020 yn rhaglen fuddsoddi 7 mlynedd a oedd yn cefnogi ystod eang o weithgareddau a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr 2023. Ers 2025 mae cyllid wedi'i gyfyngu i'r ymrwymïadau creu coetir aml-flwyddyn sy'n weddill, er mwyn talu incwm blynyddol a ildwyd a hawliadau cynhaliaeth.

Roedd hen Linell Wariant yn y Gyllideb 2833 yn darparu cymorth pontio er mwyn paratoi'r sector i gyflwyno'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy o 2026 ymlaen, trwy ddarparu cynlluniau buddsoddi gwledig a pharatoi am y Cynllun yn ôl y galw. Mae'r cynlluniau yn ategu'r cynlluniau buddsoddi gwledig pontio gwerth dros £200m a ddarparwyd i ffermwyr a rheolwyr tir rhwng 2021 a 2025 gan ddefnyddio cyllid yn lle cyllid yr UE, cyn cyflwyno'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy. Mae'r prosesau monitro, adrodd a gwerthuso ar gyfer y cymorth hwn wedi'u hamlinellu yn Neddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023.

Hen Linell Wariant yn y Gyllideb 2787 – Cynllun y Taliad Sylfaenol

Mae Cynllun y Taliad Sylfaenol yn Gymorth Uniongyrchol sy'n cael ei ariannu'n gyfan

gwbl ar lefel ddomestig. Mae'r cynllun wedi'i gadw o'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (PAC) o dan gyfraith yr UE a ddargedwir. Mae taliadau'n cael eu gwneud yn uniongyrchol i ffermwyr sy'n defnyddio'r arian i dalu eu treuliau busnes a threuliau eraill. Mae taliadau'n cael eu gwneud ym mis Hydref (ymlaen llaw) a mis Rhagfyr (gweddill) ac maent yn cael eu dileu'n raddol erbyn 2029 ochr yn ochr â chyflwyno'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2789 - Rural Payments ICT	0	8,364
2790 - RPW Administration	4,187	0

Mae systemau Gweinyddol a TGCh Llinell Wariant yn y Gyllideb 2789 a Llinell Wariant yn y Gyllideb 2790 Taliadau Gwledig Cymru yn cynnwys tair prif elfen:

- **CAPIT:** System dilysu ceisiadau a thaliadau sy'n seiliedig ar reolau. Fe'i defnyddir hefyd i gefnogi gofynion a rheolaethau rheoleiddio, gan gynnwys cymorth i olrhain da byw.
- **Golygydd Cynllun:** System Adnabod Parseli Tir (LPIS) sy'n seiliedig ar System Gwybodaeth Ddaearyddol (GIS) a ddefnyddir i fapio'r holl dir sy'n cael ei ffermio a'i hawlio yng Nghymru naill ai ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol etifeddol, y Cynllun Ffermio Cynaliadwy newydd, a chynlluniau eraill i ddarparu cymorth ar y tir e.e. Creu Coetiroedd.
- **RPW Ar-lein:** Porth ar-lein i ffermwyr (hawlwyr) wneud cais a hawlio cynlluniau amrywiol, gan gynnwys Cynllun y Taliad Sengl a'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy. Mae'r system hon yn cefnogi gwasanaeth digidol llawn ar gyfer Taliadau Gwledig Cymru.

*Hefyd, mae'r dyraniad yn ariannu costau TGCh y Rhif Adnabod Daliadau.

Mae'r tair system yn rhan annatod o'r gwaith i gynnal darpariaeth effeithlon yr holl gynlluniau cymorth gwledig ac mae'n hanfodol eu bod yn parhau i weithredu ac yn cael eu datblygu er mwyn:

- Cynnal trywydd archwilio cadarn a chadw cofnodion ar gyfer pob taliad.
- Helpu i ddarparu a gweithredu swyddogaethau'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy newydd yn 2026-2027, gan ddarparu swyddogaethau llawn a nodweddion

hawdd eu defnyddio, ynghyd â gwaith cynnal a chadw parhaus, gan dapro a phontio o Gynllun y Taliad Sylfaenol wedi hynny.

- Cefnogi'r prosesau dilysu a chydsynio sy'n cael eu cwblhau gan bartneriaid cyflenwi trydydd parti e.e. Cyfoeth Naturiol Cymru.
- Cefnogi'r broses o integreiddio systemau rhwng Taliadau Gwledig Cymru a Cyswllt Ffermio yn 2026 ac integreiddio â ffynonellau data eraill, gan gynnwys Amlrywogaeth Cymru, EID Cymru a'r System Olrhain Gwartheg a DEFRA yn 2027 er mwyn cefnogi'r gofynion sylfaenol ar gyfer carbon ar lefel fferm.
- Bodloni safonau Diogelwch Gwybodaeth a TG Llywodraeth Cymru a chefnogi Parhad Busnes.

Cynnal a chadw meddalwedd er mwyn sicrhau bod meddalwedd yn gyfredol ac yn cydymffurfio â'r gofynion, trwy drefn pats misol barhaus. Monitro effeithiol o'r holl systemau i gefnogi defnydd gweithredol byw. Darganfod a defnyddio cynlluniau plattform i gefnogi prosesau cyflawni a chydymffurfio Gweithredol effeithiol.

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2870 - Pysgodfeydd	3,677	1,020

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2870 yn cynnwys cyllid ar gyfer y canlynol:

- Gwyddoniaeth a Thystiolaeth Pysgodfeydd – Cyflawni ystod o ymrwymadau gwyddor pysgodfeydd statudol ac anstatudol, sy'n sylfaen i reoli pysgodfeydd a datblygu polisi.
- Cynllun Morol a Physgodfeydd Cymru – Dyma'r cynllun sy'n disodli Cronfa'r Môr a Physgodfeydd Ewrop ac mae'n gyfrwng ar gyfer buddsoddi yn y sectorau pysgodfeydd a dyframaeth.
- Systemau Digidol Pysgodfeydd – Mae systemau rheoli pysgodfeydd digidol yn cynnwys ystod o systemau TG ar gyfer trwyddedu, cofnodi daliadau, monitro llongau, cofnodi arolygiadau pysgodfeydd a thrwyddedau morol, cofnodi gwerthiant pysgod a systemau iechyd a diogelwch ar gyfer swyddogion gorfodi.
- Polisi Pysgodfeydd Domestig - Byddwn yn parhau i fodloni rhwymedigaethau statudol i reoli pysgodfeydd trwyddedig a chyflwyno Cynlluniau Rheoli Pysgodfeydd. Bydd y gwaith hwn yn sicrhau bod ein pysgodfeydd yn

gynaliadwy drwy ddiogelu'r amgylchedd ac, ar yr un pryd, sicrhau'r manteision economaidd a chymdeithasol mwyaf i Gymru o'n pysgodfeydd.

- Masnach Forol a Physgodfeydd – Gan gynnwys cyllid craidd ar gyfer Cymdeithas Pysgotwyr Cymru

Rheoli a Gorfodi - Yn cwmpasu'r holl gostau gweithredol sy'n gysylltiedig â Rheoli a Gorfodi, gan gynnwys costau Llongau Patrolio Pysgodfeydd, megis gwaith cynnal a chadw, tanwydd ac yswiriant.

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2970 - Hyrwyddo Datblygiad Bwyd a Diwydiant Cymru	5,470	0

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2970 yn cefnogi gweithgareddau i hyrwyddo diwydiant bwyd a diod Cymru a datblygu'r sector. Y nod yw creu diwydiant bwyd a diod cadarn a bywiog yng Nghymru sydd ag enw da byd-eang am ragoriaeth ac un o'r cadwyni cyflenwi mwyaf cyfrifol yn y byd o safbwynt amgylcheddol a chymdeithasol. Amlinellir yr amcanion a'r camau gweithredu cyffredinol yn **Gweledigaeth ar gyfer y diwydiant Bwyd a Diod o 2021.**

Mae'r gweithgareddau allweddol sydd wedi deillio o Linell Wariant yn y Gyllideb 2970 yn cynnwys:

- y rhaglen Datblygu Masnach sy'n cynorthwyo cynhyrchwyr i gael mynediad er mwyn cyflenwi manwerthwyr a chyfanwerthwyr lluosog ac annibynnol
- digwyddiad broceriaeth BlasCymru, a arweiniodd at werth dros £35 miliwn o gontractau yn ei iteriad diwethaf ar gyfer busnesau a gweithgareddau bwyd a diod yng Nghymru i hyrwyddo allforion a mewnfuddsoddiad yng Nghymru.

Cam Gweithredu: Cefnogi a Chyflwyno'r rhaglen/strategaeth iechyd a Lles Anifeiliaid

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2270 - Fframwaith iechyd a Lles Anifeiliaid	1,948	0

Mae'r gyllideb hon yn cwmpasu ystod o wariant y Llywodraeth ar iechyd anifeiliaid, lles, atal a rheoli clefydau yn ogystal â gwylidwriaeth a rheoli rhagweithiol/cynllunio wrth gefn ar gyfer clefydau egsotig.

Mae'n cynnwys cymorth parhaus ar gyfer Grŵp Fframwaith iechyd a Lles Anifeiliaid Cymru a'r Grŵp Cyflawni ar Ymwrthedd Gwrthficrobaidd mewn Anifeiliaid. Mae hyn yn ein galluogi i weithio mewn partneriaeth â'r diwydiant i godi safonau iechyd a lles anifeiliaid, hyrwyddo'r defnydd cyfrifol o wrthfotigau a chymryd camau gweithredu effeithiol i reoli achosion o glefydau anifeiliaid.

Cam Gweithredu: Rheoli a chyflawni Dileu TB a Chlefydau Endemig eraill

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2271 - Yr Asiantaeth iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion	20,706	0

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2271 yn cefnogi gwasanaethau a gweithgareddau statudol. Mae'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau a'r gweithgareddau hyn yn cael eu darparu gan yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion yng Nghymru. Mae cyllid yn helpu i ddiogelu iechyd a lles anifeiliaid yn ogystal ag iechyd y cyhoedd, bywoliaethau gwledig a masnach, ac mae'n gwella diogeledd bwyd trwy waith ymchwil, gwylidwriaeth ac arolygu.

Hefyd, mae cyllid yn cael ei ddarparu ar gyfer gwaith statudol yr Asiantaeth Safonau Bwyd ac ar gyfer taliadau iawndal enseffalopathi sbyngffurf trosglwyddadwy statudol os yw'r angen yn codi.

Mae cyfran fawr o weithgarwch yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion yn gweithredu gofynion statudol a pholisi Llywodraeth Cymru yn ymwneud â'r Rhaglen Dileu TB (a BEL 2273) yn ogystal â chymhwyso rheolaethau i ddiogelu iechyd pobl a'r gadwyn fwyd pobl.

Mae cyllid yn sicrhau ein bod yn gallu ymateb i ymlediadau ac achosion o glefydau anifeiliaid gan gynnwys Ffliw Adar a'r Tafod Glas. Lle bo angen, rydym wedi cynnwys ein hangen i fodloni'r rhwymedigaeth statudol i dalu iawndal am unrhyw anifeiliaid sy'n cael eu difa. Oherwydd y nifer cynyddol o achosion o firsau HPAI H5 ymysg adar gwyllt mewn rhannau gwahanol o Brydain a dechrau'r tymor ymfudo, mae'r perygl o ymlediad HPAI ymysg adar gwyllt a dofednod wedi cynyddu. Rhagwelir y bydd lefelau risg yn cynyddu dros y gaeaf, gan danlinellu pwysigrwydd sicrhau bod pawb sy'n cadw adar yn cynnal safonau uchel o fioddiogelwch a hylendid er mwyn eu hamddiffyn. O ystyried bod y tymor ymfudo adar wedi cyrraedd, mae lefelau risg yn destun newid a byddant yn cael eu hasesu'n rheolaidd.

Mae'r gyllideb ar waith er mwyn lliniaru y risg sy'n codi o achosion posibl o glefyd anifeiliaid egsoftig. Bydd y risg hon yn cael effaith ehangach o ystyried bod gan Lywodraeth Cymru atebolrwydd posibl (ariannol) am gostau heb eu cyllidebu mewn amgylchiadau o'r fath e.e. amcangyfrifir bod yr Achosion o Glwy'r Traed a'r Genau yn 2001 wedi costio tua £100 miliwn i'r Llywodraeth yng Nghymru gan nad oedd y mater hwn wedi'i ddatganoli. Yn nhermau heddiw, gallai'r gost hon fod yn uwch o lawer heb amcangyfrif effeithiau ar ddiwydiant, cymunedau, masnach a thwristiaeth yng Nghymru, lle byddai effaith niweidiol ddifrifol ar incwm. Gallai methu â dangos rheolaeth effeithiol o glefydau anifeiliaid danseilio trafodaethau yn y dyfodol rhwng y DU a'r UE ar farchnad sengl. Gallai gofynion ar gyfer cyflwyno rheolaethau clefydau anifeiliaid sydd o leiaf yn gyfwerth â rheolaethau Aelod-wladwriaethau eraill fod yn elfen bwysig o unrhyw gytundeb gyda'r Undeb Ewropeaidd.

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2272 - Costau a Derbyniadau Taliadau Lladd oherwydd TB	14,598	0

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2272 yn gyllideb 'sy'n cael ei harwain gan y galw' ac mae gan Lywodraeth Cymru ddyletswydd statudol i dalu iawndal am TB. Mae nifer yr anifeiliaid sy'n cael eu tynnu ac felly'r pwysau ar y gyllideb hon wedi'u cysylltu'n annatod â chynnydd Dileu TB a chyllideb y Rhaglen Dileu TB (BEL 2273).

Gall unrhyw darfu ar bolisiâu dileu arwain at ledaeniad y clefyd, sydd yn ei dro yn debygol o arwain at fwy o wariant ar iawndal oherwydd TB. Byddai unrhyw orwario yn cael effaith ar gyllidebau ehangach OCVO a Llywodraeth Cymru, oherwydd mae'n bosibl y bydd angen eu defnyddio i wrthbwysu unrhyw orwariant fel y gwelwyd mewn blynyddoedd blaenorol.

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
2273 - Dileu TB	9,507	0

Mae BEL 2273 yn cwmpasu ymrwymiad statudol i Gynllun Dileu TB y DU. Mae'r Llinell Wariant yn y Gyllideb hon yn ategu gweithgarwch ein partner cyflawni, yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion, i roi polisiâu TB ar waith, gan gynnwys profion blynyddol, a mentrau a phrosiectau fel Cymorth TB a gwaith epidemiolegol er mwyn helpu i ategu'r dystiolaeth a'r dull o ymdrin â'r Rhaglen Dileu TB. Mae'r gwaith hwn yn cael ei ariannu'n rhannol gan y Llinell Wariant yn y Gyllideb hon a gan Linell Wariant yn y Gyllideb 2271 (Cyflenwi a Thaliadau Iechyd a Lles Anifeiliaid).

Cam Gweithredu: Rheolaethau'r Ffin

Disgrifiad o Linell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
3730 – Rheolaethau'r Ffin	4,171	28,984

Mae'r Is-adran yn arwain ar y gwaith o gydlyn cyngor polisi ar gyfer Model Gweithredu Targed y Ffin fel y mae'n berthnasol yng Nghymru. Hefyd, mae'r is-adran yn goruchwyllo agweddau adeiladu a gweithredol ar adeilad Safle Rheoli'r Ffin yng Nghaergybi, a sut y bydd Llywodraeth Cymru yn ei reoli a'i gynnal ar ôl i'r adeilad gael ei gwblhau a'i drosglwyddo gan y contractwyr.

7. Atodiad B: Dadansoddiad manwl o ddyraniadau Cyllideb Ddrafft 2026-27 ar lefel Llinell Wariant yn y Gyllideb

Mae'r tabl yn crynhoi'r addasiadau a wnaed i linellau sylfaen Cyllideb Derfynol 2025-26. Ar gyfer Adnoddau Cyllidol (refeniw) mae'r addasiadau yn ymwneud â dyraniadau cylchol a wnaed yn ystod 2025-26 mewn perthynas â dyfarniad cyflog y sector cyhoeddus a newidiadau i yswiriant gwladol. Mae'r cyllid un tro a oedd wedi'i glustnodi yn 2025-26 yn cael ei wrthdroi

ADNODDAU			£'000					
Cam Gweithredu	Rhif BEL	Disgrifiad o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Derfynol 2025-26 Chwefror 2025	Addasidau i'r Llinell Sylfaen	Llinell Sylfaen Ddiwygiedig	Newidiadau 2026-27	Cyllideb Ddrafft 2026-27 Hydref 2025	% Newid
Tystiolaeth Strategol, Monitro a Chysylltiadau Rhynglywodraethol	2816	Strategaeth a Chysylltiadau Llywodraeth	2,639	0	2,639	53	2,692	2%
Tystiolaeth Strategol, Monitro a Chysylltiadau Rhynglywodraethol			2,639	0	2,639	53	2,692	2%
Datblygu a Chyflawni Polisi, Rhaglenni a Buddsoddiad Cyffredinol mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	2829	Strategaeth Amaethyddiaeth	500	0	500	(500)	0	N/A
	2860	Polisi a Thystiolaeth, Cyflawni ac Ymgysylltu Amaethyddiaeth	6,240	51	6,291	340	6,631	(2%)
	2790	Gweinyddiaeth Taliadau Gwledig Cymru	3,794	17	3,811	376	4,187	10%
	2792	Cymorth Amaethyddiaeth	0	0	0	295,593	295,593	2%
	2787	Cynllun y Taliad Sylfaenol	238,000	0	238,000	(238,000)	0	N/A
	2833	Cynlluniau Buddsoddi Gwledig	60,220	(9,923)	50,297	(50,297)	0	N/A
	2949	Cynllun Datblygu Gwledig 2014-20	1,500	0	1,500	(1,500)	0	N/A

	2870	Pysgodfeydd	3,605	0	3,605	72	3,677	2%
	2970	Hyrwyddo Datblygiad Bwyd a Diwydiant Cymru	5,360	3	5,363	107	5,470	2%
Datblygu a Chyflawni Polisi, Rhaglenni a Buddsoddiad Cyffredinol mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd			319,219	(9,852)	309,367	6,191	315,558	2%
Cefnogi a Chyflwyno'r Rhaglen / Strategaeth Iechyd a Lles Anifeiliaid	2270	Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid	1,910	0	1,910	38	1,948	2%
Cefnogi a Chyflwyno'r Rhaglen / Strategaeth Iechyd a Lles Anifeiliaid			1,910	0	1,910	38	1,948	2%
Rheoli a Chyflwyno Rhaglenni i Ddileu TB a Chlefydau Endemig Eraill	2271	Yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion	20,300	0	20,300	406	20,706	2%
	2272	Taliadau Costau a Derbynebau Lladd TB	14,312	0	14,312	286	14,598	2%
	2273	Dileu TB	9,310	11	9,321	186	9,507	2%
Rheoli a Chyflwyno Rhaglenni i Ddileu TB a Chlefydau Endemig Eraill			43,922	11	43,933	878	44,811	2%
Rheolaethau'r Ffin	3730	Rheolaethau'r Ffin	4,100	(330)	3,770	401	4,171	11%
Rheolaethau'r Ffin			4,100	(330)	3,770	401	4,171	11%
CYFANSWM Adnoddau - Bron yn Arian Parod			371,790	(10,171)	361,619	7,561	369,180	19%

CYFALAF			£'000					
Cam Gweithredu	Rhif BEL.	Disgrifiad o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb	Cyllideb Derfynol 2025-26 Chwefror 2025	Addasiadau i'r Llinell Sylfaen	Llinell Sylfaen Ddiwygiedig	Newidiadau 2026-27	Cyllideb Ddrafft 2026-27 Hydref 2025	% Newid
Datblygu a Chyflawni Polisi, Rhaglenni a Buddsoddiad Cyffredinol mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	2860	Polisi a Thystiolaeth, Cyflawni ac Ymgysylltu Amaethyddiaeth	3,050	0	3,050	61	3,111	2%
	2789	TGCh Taliadau Gwledig	8,200	0	8,200	164	8,364	2%
	2792	Cymorth Amaethyddiaeth	0	0	0	68,291	68,291	2%
	2833	Cynlluniau Buddsoddi Gwledig	66,952	0	66,952	(66,952)	0	N/A
	2870	Pysgodfeydd	1,000	0	1,000	20	1,020	2%
Datblygu a Chyflawni Polisi, Rhaglenni a Buddsoddiad Cyffredinol mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd			79,202	0	79,202	1,584	80,786	2%
Rheolaethau'r Ffin	3730	Rheolaethau'r Ffin	28,955	(28,955)	0	28,984	28,984	100%
Rheolaethau'r Ffin			28,955	(28,955)	0	28,984	28,984	100%
CYFANSWM Cyfalaf			108,157	(28,955)	79,202	30,568	109,770	39%